

PRILOŽNOSTI IN IZZIVI TRAJNOSTNEGA TURIZMA

Malči Grivec¹

POVZETEK

Turizem je ena izmed ključnih gospodarskih panog z izrazitimi multiplikativnimi učinki na regionalni razvoj, zaposlovanje in infrastrukturo. Ker ima lahko negativne učinke na okolje, kulturo in družbo, se vedno več govori o trajnostnem turizmu. Gre za turizem, ki uravnotežuje okoljske, družbene in ekonomske vplive ter spodbuja odgovorno vedenje obiskovalcev in ponudnikov. V prispevku tako predstavimo pojem turizem in trajnostni turizem ter na podlagi statističnih podatkov osvetlimo pomen turizma v Sloveniji in Evropski uniji.

Namen prispevka je proučiti razumevanje trajnostnega turizma, zaznane pozitivne in negativne učinke turizma na lokalno okolje in kakovost življenja ter pogostost upoštevanja trajnostnih vidikov pri načrtovanju lastne turistične potrošnje.

Na podlagi raziskave ugotavljamo, da pojem trajnostnega turizma pozna 74 % anketirancev (deloma zgolj na ravni seznanjenosti), da anketiranci turizem v domačem okolju večinoma ocenjujejo pozitivno (46 %), med koristmi pa izpostavljajo večjo prepoznavnost (64 %), delovna mesta in rast (43 %) ter infrastrukturo (39 %), kot slabosti pa navajajo višje življenjske stroške (38 %) in prenatrpanost (34 %). Ugotovimo tudi, da trajnostne kriterije pri lastnih potovanjih vedno upošteva 10 % in pogosto 33 % anketiranih.

KLJUČNE BESEDE: turizem, trajnostni turizem, trajnostna potrošnja, izzivi turizma, Slovenija.

OPPORTUNITIES AND CHALLENGES OF SUSTAINABLE TOURISM

ABSTRACT

Tourism is one of the key economic sectors with pronounced multiplier effects on regional development, employment, and infrastructure. Because it can have negative impacts on the environment, culture, and society, there is growing discussion of sustainable tourism. This refers to tourism that balances environmental, social, and economic impacts and encourages responsible behavior by visitors and providers. In the paper, we therefore present the concepts of tourism and sustainable tourism and, on the basis of statistical data, shed light on the importance of tourism in Slovenia and the European Union.

The aim of the paper is to examine understanding of sustainable tourism, the perceived positive and negative effects of tourism on the local environment and quality of life, and how frequently sustainable aspects are taken into account when planning one's own tourism consumption.

¹ Univerza v Novem mestu Fakulteta za ekonomijo in informatiko, Na Loko 2, 8000 Novo mesto, email: malci.grivec@uni-nm.si

Based on the survey, we find that 74% of respondents are familiar with the concept of sustainable tourism (in part only at the level of awareness); that respondents mostly assess tourism in their home environment positively (46%); that the main benefits cited are greater visibility (64%), jobs and growth (43%), and infrastructure (39%); and that the most frequently mentioned drawbacks are higher living costs (38%) and overcrowding (34%). We also find that 10% of respondents always and 33% often take sustainable criteria into account in their own travel.

KEYWORDS: *tourism, sustainable tourism, sustainable consumption, tourism challenges, Slovenia.*

UVOD

Turizem je ena ključnih gospodarskih panog in pomemben dejavnik prostorskega razvoja, a njegovi učinki niso enoznačni. Koncept trajnostnega turizma zato poudarja uravnotežen razvoj, ki hkrati varuje okolje, krepi družbeno kohezijo ter ustvarja dolgoročno ekonomsko vrednost, pri čemer so odločilni odgovorne odločitve obiskovalcev, ponudnikov in odločevalcev.

V praksi se trajnost začne pri razumevanju – pri tem, kako prebivalci dojemajo pojem in temeljne dimenzije trajnosti (okoljsko, družbeno in ekonomsko), kako zaznavajo pozitivne in negativne vplive turizma v domačem okolju ter v kolikšni meri trajnost vključujejo v lastne potovalne odločitve. Razumevanje teh pogledov je nujno za oblikovanje smiselnih ukrepov upravljanja obiska, varovanja kulturne dediščine ter spodbujanja odgovorne potrošnje.

Prispevek zato prouči zavedanje in razumevanje trajnostnega turizma med prebivalci, identificira zaznane učinke turizma na kakovost življenja in lokalno okolje ter preveri, kako pogosto in na kakšen način prebivalci upoštevajo trajnostne kriterije pri načrtovanju svoje turistične potrošnje.

POJEM (TRAJNOSTNI) TURIZEM

Turizem je ena izmed najpomembnejših panog, ne le v Sloveniji ampak tudi v svetu, saj pozitivno vpliva na manj razvita območja, regije, države in na povečanje zaposlitve lokalnih prebivalcev ter na povečanje obsega naložb (Šušteršič, 2020). Z ustreznim strateškim načrtovanjem, lahko izboljšamo tamkajšnje pogoje, ki posledično pozitivno vplivajo tako na lokalne prebivalce kot tudi na turiste. Za takšno območje to lahko pomeni nova delovna mesta za lokalno prebivalstvo, izboljšanje infrastrukture in dostopnosti, vlaganje v obnovo in gradnjo novih sodobnejših objektov, urejenost okolice ipd. (Virant, 2023). Tudi Eurostat (2024) poudarja, da ima turizem velik potencial pri razvoju podeželja, obrobni ali pa manj razvitih območjih, na področju infrastrukture, pri ohranjanju delovnih mest, prav tako pomaga preprečiti upad industrije in podeželja, hkrati pa vplivi trajnostnega turizma ohranja in celo izboljšujejo kulturno in naravno dediščino ter ohranjajo biotsko raznovrstnost.

Ob tem ne smemo pozabiti, da turizem ne vpliva samo neposredno na turistične storitve kot so nastanitve, gostinstvo ipd., ampak vpliva posredno tudi na ostale dejavnosti, kot so ostale storitvene dejavnosti v turističnih krajih, prodaja goriva, javni promet, kmetijstvo, trgovine ipd. To so tiste dejavnosti, ki v času sezone oz. zaradi povečanega obiska turistov zaslužijo več. Vse te posredne učinke, ki na kakršen koli način prispevajo k dodatnemu povpraševanju na trgu imenujemo multiplikativni učinek turistične potrošnje (Kalin, 2025,

str. 5). In sicer multiplikativni vpliv kaže, v kolikšni meri turistična potrošnja kot oblika posebne potrošnje vpliva ne samo na dohodek turističnega sektorja gospodarstva, temveč tudi na gospodarstvo kot celoto in tako tudi na dohodek številnih neturističnih dejavnosti (Loborec in Gajić, 2011, str. 23).

Turizem lahko tako štejemo pod družbeno-gospodarski pojav, ki ima na svoje okolje velik vpliv. Tako vpliva tudi na razvoj manj razvitih regij, saj je ta hitrejši, če se v teh regijah razvija tudi turizem. Sprva se to kaže pri naraščanju zaposlitev in naložb, kar neposredno vpliva na regionalni gospodarski razvoj. Kasneje pa se razvoj regije kaže tudi v urejenosti in infrastrukturni dostopnosti. Posledično se zmanjša revščina in odpravijo rasne razlike in neenakosti. Če je povpraševanje turističnih storitev visoko, bodo visoke tudi naložbe v to področje, kar pa podjetjem in lokalnim prebivalcem prinaša večje prihodke. Posledično se poveča nastanek novih delovnih mest in posledično se izboljša porazdelitev dohodka med različnimi regijami. Posredni vpliv turizma se kaže tudi v kmetijstvu, saj se posledično poveča tudi povpraševanje po kakovostnih lokalnih pridelkih. Turizem na razvoj nerazvitih regij vpliva z multiplikativnim mehanizmom, saj je poraba enega gospodarskega subjekta hkrati dohodek drugega gospodarskega subjekta. V turizmu izdatki turistov za nastanitev, hrano, prevoz, zabavo in nakupovanje, ki so produkt domače proizvodnje, ustvarjajo prihodek za podjetja in zaposlene. Ti nato porabijo ta dohodek naprej, kar sproža nove gospodarske dejavnosti in tako se krog ves čas ponavlja. Na takšen način regije pridobivajo prihodke, ki jih lahko porabijo za lasten razvoj (Boz in Serček, 2016).

Turizem pa ima na kraje lahko pozitivne in negativne vplive. O nekaterih vplivih piše Beton (2023):

- Vpliv turizma na naravo oz. okolico. Pozitivni vplivi na naravo so torej ozaveščanje turistov o tamkajšnjih značilnostih in biotskih raznovrstnostih. Prav tako vpliva na ozaveščanje ohranjanja narave, ustvarjanje in ohranjanje tematskih, urejenih poti, ki so dodatna pridobitev tudi za lokalne prebivalce. Na drugi strani pa so pogosti tudi negativni vplivi na naravo, kot so nespoštovanje narave, s povzročanjem dodatnega hrupa in vznemirjanjem živali, onesnaževanjem, uničevanjem narave, povečanjem nenadzorovanih kampiranj in parkiranj ipd.
- Prav tako turizem vpliva tudi na kulturo. Nekateri izmed pozitivnih vplivov nanjo so ohranjanje in obujanje že mogoče pozabljenih običajev in navad, ohranjanje identitete lokalnih prebivalcev. Pobiranje vstopnine za muzeje in podobne atrakcije, katerih prihodek se uporablja za razvoj in ohranjanje okolja. Območja, ki imajo dober potencial za razvoj turizma, lahko pridobijo državna denarna sredstva za ohranjanje destinacij. Prav tako so tudi tukaj prisotni negativni vplivi, kot so onesnaževanje v okolici kulturne dediščine, uničevanje kulturne dediščine in preobremenjenost območja.
- Turizem vpliva tudi na družbo. Pozitivni vplivi na družbo so torej krepitev lokalne zavesti in skupnosti, možnost dodatnega zaslužka, več prireditev, ki so namenjene tudi lokalnim prebivalcem, pridobitev novih delovnih mest, pridobljena infrastruktura, ki jo lahko uporabljajo tudi lokalni prebivalci, kakovost bivanja se izboljša tako za turiste kot tudi za lokalne prebivalce, pojavi se tudi multiplikativni učinek turizma v lokalnih trgovinah, kozmetičnih salonih in pri drugih storitvah, prav tako pa kraj pridobi tudi lepši izgled in urejenost okolja zaradi vlaganj v obnovo infrastrukture. Negativni vplivi pa se kažejo predvsem v zaposlitvah, ki so samo sezone, in

hkrati možno pomanjkanje zaposlitve v sezoni, soočanje lokalnega prebivalstva s pomanjkanjem parkirnih mest zaradi turistov, preobremenjenost javnih prevozov, višje cene storitev zaradi večjega povpraševanja, nezadovoljstvo lokalnih prebivalcev ipd.

Glede na vplive turizma na različne deležnike ne preseneča dejstvo, da Evropska unija (EU) zadnja leta poleg okrevanju po pandemiji daje velik poudarek na trajnosti v turizmu. Zato je Evropska komisija razvila spletno platformo EU Tourism DashBoard, kjer je mogoče spremljati ključne kazalnike za vpogled v napredek posameznih držav na tem področju. Te smernice pozivajo k bolj krožnim, okolju prijaznim, raznolikim in dostopnim storitvam v turizmu. Sam namen takšne preglednice pa je podpreti načrt za prehod turizma v bolj trajnostno in sodobno obliko na področju okoljskega, digitalnega in socialno-ekonomskega vidika in s tem oblikovati ustrezne politike in strategije (Evropska komisija, 2024).

Kazalniki, ki jih ta platforma uporablja, so razdeljeni v tri glavne stebre politike, in sicer (Evropska komisija, 2024):

- zeleni steber: meri vpliv turizma na okolje, kot so na primer poraba energije, emisije toplogrednih plinov, poraba vode ipd.
- digitalni steber: spremlja uporabo digitalnih tehnologij v turistični ponudbi in promociji.
- socialno-ekonomski steber: ocenjuje vpliv turizma na lokalno gospodarsko zaposlovanje in sezonskost.

Vključen pa je še četrti steber, osrednji turistični deskriptorji, ki vsebuje vse dodatne podatke in statistiko za turistične dejavnosti v državah in regijah, kot so na primer dostop do turizma, povpraševanje po turizmu, ponudba turizma ipd. Za boljšo predstavbo vseh kazalnikov, pa si lahko ogledamo spodnjo sliko (Evropska komisija, 2024).

Slika 1: Kazalniki in stebri politik

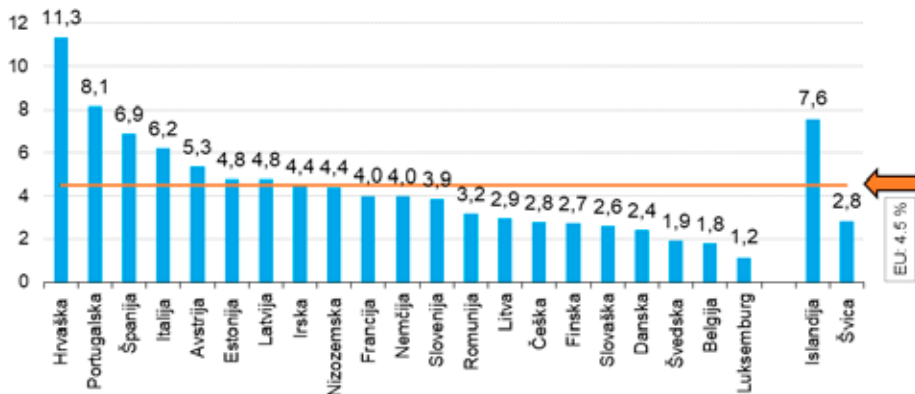

Vir: Evropska komisija. (2024). Metodologija in ozadje. EU tourism Dashboard. <https://tourism-dashboard.ec.europa.eu/background-methodology?lng=sl&ctx=tourism>

Turizem v Sloveniji in Evropski uniji

Za razumevanje gospodarske razsežnosti turizma ter vpliva sektorja na gospodarstvo in trg dela je smiselno spremljati bruto dodana vrednost turizma v celotni bruto dodani vrednosti gospodarstva (graf 1).

Graf 1: Delež neposredne bruto dodane vrednosti v turizmu v celotni bruto dodani vrednosti v gospodarstvu, 2019 (%)

Vir: Eurostat. (14. 4. 2023). Tourism: €572 billion gross value added in the EU. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/wdn-20230414-1#:~:text=sector%2C%20the%20gross%20value%20added,in%20the%202075%20economy>

Kot vidimo iz grafa je v povprečju za EU turizem v letu 2019 predstavljal 4,5 % bruto dodane vrednosti, ustvarjene v EU. A ob tem moramo opozoriti na velike razlike med državami. Tako je turizem na Hrvaškem predstavljal 11,3 % BDP, a v Luksemburgu zgolj 1,2 %. V Sloveniji pa je turizem predstavljal 3,9 % BDP.

V absolutni vrednosti je neposredna bruto dodana vrednost v turizmu v EU znašala 572 milijard EUR. K tej vrednosti na ravni EU so največ prispevali turistični sektorji iz Nemčije (124 milijard EUR), Italije (100 milijard EUR), Francije (87 milijard EUR) in Španije (78 milijard EUR). Ob tem je treba upoštevati, da bruto dodane vrednosti ne ustvarjajo le potovanja, ki jih turisti preživijo v državi, ampak na primer tudi rezidenčni ponudniki storitev (kot so letalske družbe ali organizatorji potovanj), ki zagotavljajo turistične storitve rezidentom, ki obiščejo destinacije v tujini (Statistics Explained, 2022).

Prebivalci EU (stari 15 let in več) so leta 2023 opravili več kot 1,1 milijarde turističnih potovanj v osebne ali poslovne namene. Število potovanj se je v primerjavi z letom 2020 povečalo za 60 %, v primerjavi z letom 2022 pa za 6 % in za 0,4 % nekoliko preseгло predpandemično leto 2019. Več kot polovica (56,5 %) teh potovanj so bila kratka potovanja z 1 do 3 nočitvami. Kar 72,8 % vseh opravljenih potovanj je bilo namenjenih na domače destinacije, 27,2 % pa na destinacije v tujini (Tourism statistics, 2025a).

Po ocenah so prebivalci EU leta 2023 na turističnih potovanjih v tujini preživeli 2,4 milijarde noči. Tu lahko izpostavimo prebivalce Nemčije, ki so leta 2023 na potovanjih zunaj Nemčije opravili 877 milijonov nočitev, in prebivalce Nizozemske, ki pa so v tujini

opravili 234 milijonov nočitev. Prebivalci teh dveh držav EU so predstavljali skoraj polovico (45,8 %) skupnega števila nočitev, ki so jih prebivalci EU opravili v tujini (Tourism statistics, 2025b).

Ko proučujemo turistično dejavnost, nas zanima tudi gospodarski pomen mednarodnega turizma. Slednjega merimo z razmerjem med prihodki od mednarodnih potovanj in BDP. Leta 2022 je bilo razmerje med prihodki od potovanj in BDP med državami EU najvišje na Hrvaškem (18,7 %), Cipru (10,6 %), Malti (9,6 %), Portugalskem (9,5 %) in v Grčiji (9,1 %), kar potrjuje pomen turizma za te države. Na drugi strani pa so bili v absolutnem smislu leta 2023 najvišji prihodki od mednarodnih potovanj zabeleženi v Španiji (85,1 milijarde EUR), sledijo Francija (65,9 milijarde EUR), Italija (51,7 milijarde EUR) in Nemčija (35,0 milijarde EUR). Slovenija je v letu 2023 zabeležila 3.271 milijonov EUR prihodkov od mednarodnih potovanj, kar pomeni, da je razmerje med prihodki od potovanj in BDP znašalo 5,1 % (Tourism statistics, 2025c).

Tudi če gledamo pomen turizma v svetovnem merilu, ugotovimo, da je EU leta 2023 prejela 25,9 % svetovnih prihodkov od mednarodnega turizma, in sicer 15,2 % od mednarodnega turizma med državami EU in 10,7 % pa od turistov iz držav zunaj EU. Če bi države EU obravnavali posamično, bi se Španija, Francija, Italija, Nemčija, Portugalska, Avstrija, Grčija, Nizozemska, Hrvaška in Poljska uvrstile med države z vsaj 1,0 % svetovnih prihodkov od mednarodnega turizma (Eurostat, 2025).

Vidimo torej, da je turizem pomemben dejavnik razvoja evropskih regij. Infrastruktura, ustvarjena v turistične namene, prispeva k lokalnemu razvoju, ustvarjena ali ohranjena delovna mesta pa lahko pomagajo preprečiti upadanje industrije ali podeželja. Evropska unija si tako prizadeva ohraniti položaj vodilne turistične destinacije, čim bolj izkoristiti pozitivne vplive na rast in zaposlovanje ter še naprej spodbujati sodelovanje med državami v EU (Pernice in Kuzhym, 2024). Ob vsem tem želja preiti na trajnostni turizem, ki vključuje ohranjanje in izboljšanje kulturne in naravne dediščine, od umetnosti do lokalne gastronomije ali ohranjanja biotske raznovrstnosti (Eurostat, b. d.) ni naključje. Zato smo se tudi odločili, da v nadaljevanju proučimo odnos Slovencev do trajnostnega turizma.

PRILOŽNOSTI IN IZZIVI TRAJNOSTNEGA TURIZMA V SLOVENIJI

Namen in cilji raziskave

Namen prispevka je proučiti zavedanje in razumevanje trajnostnega turizma, ki vzpostavlja ravnotežje med vplivi turizma na okolje, lokalne skupnosti in turistične ponudnike. V središče postavljamo poznavanje pojma ter temeljnih dimenzij trajnostnega turizma (okoljska, družbena in ekonomska), zaznavanje pozitivnih in negativnih posledic turizma v njihovem domačem življenjskem okolju ter pogostost in načine upoštevanja trajnostnih vidikov pri odločitvah, ko načrtujejo svojo turistično potrošnjo.

Cilji prispevka tako so:

- proučiti raven poznavanja koncepta trajnostnega turizma;
- identificirati zaznane učinke turizma na lokalno okolje in kakovost življenja ter
- ugotoviti, kako pogosto prebivalci upoštevajo trajnostne kriterije pri načrtovanju lastne turistične potrošnje.

Raziskovalna vprašanja

Glede na namen in cilje smo oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja:

RV 1: Kolikšen delež anketirancev pozna pojem trajnosti turizem?

RV 2: Kakšne pozitivne in negativne učinke povzroča turizem na lokalno okolje?

RV 3: Kako pogosto anketiranci sledijo konceptom trajnostnega turizma pri načrtovanju lastne turistične potrošnje?

Metode in tehnike zbiranja ter obdelave podatkov

Uporabili smo neeksperimentalno kvantitativno metodo raziskovanja, in sicer tehniko anketiranja. Anketiranje je postopek, s katerim lahko hitro in preprosto (Cencič, 2009, str. 58) zbiramo podatke, informacije, stališča in mišljenja o raziskovalnem predmetu (Ivanko, 2007, str. 19; Zelenika, 1990, str. 203). Tehnika anketiranja, ki predstavlja eno osrednjih komponent družboslovne metodologije, je zlasti primerna zlasti takrat, kadar želimo z raziskavo zajeti velik krog ljudi, a hkrati pridobiti čim bolj kakovostne podatke hitro in ob čim manjših stroških ter čim manjši porabi drugih virov (Grivec, 2017, str. 151). To je danes še posebej lahko z uporabo spleta, ki postaja vedno pomembnejši.

Ker je bila izvedba slučajnega vzorčenja nemogoča, kajti nismo razpolagali z ustreznim vzorčnim okvirom, smo se odločili, da bomo izvedli priložnostno vzorčenje (angl. *accidental sampling*), ki je ena izmed oblik neverjetnostnega vzorčenja in ena najbolj enostavnih oblik neverjetnostnega vzorčenja (Kalton in Vehovar, 2001, str. 169), saj temelji na izbiri vzorčnih enot, ki so najlažje dosegljive. Glede na to, da smo želeli v raziskavo zajeti kar se da največ enot z različnimi lastnostmi, a se zaradi finančnih omejitev nismo mogli poslužiti komercialnega spletnega panela, smo se zadeve lotili »gverilsko«. Tako smo se odločili za naraščajoče vzorčenje (Dimovski idr., 2005, str. 150), ki ga nekateri imenujejo tudi verižno vzorčenje (Bregar idr., 2005, str. 44–45) oz. princip snežne kepe oz. »snowball sampling«.

Raziskava je potekala v mesecu juliju in avgustu 2025 (raziskava je še vedno odprta), in sicer na spletnem portalu lka.si. Povezavo do ankete smo po e-pošti poslali na naš seznam prejemnikov in jih prosili, naj jo posredujejo naprej. Objavili smo jo tudi na družbenih omrežjih ter sledilce povabili k izpolnitvi in nadaljnjemu deljenju. Vse z namenom, da bi v raziskavo vključili starostno, izobrazbeno in geografsko razpršen vzorec.

Pri obdelavi podatkov smo uporabili statistično metodo, v okviru katere smo s programom MS Excel analizirali rezultate ankete ter jih za boljšo preglednost prikazali grafično.

Predstavitev vzorca

V raziskavi je sodelovalo 142 anketirancev, med katerimi je bilo 58 % žensk. Starostna struktura anketirancev je bila raznolika, in sicer je bilo največ anketirancev starih med 20 in 29 let (50 %), sledili so anketiranci stari med 40 in 49 let (19 %) ter anketiranci stari med 30 in 39 let (14 %). 7 % anketirancev je bilo starih do 20 let oz. med 50 in 59 let. V vzorec so bili zajeti tudi anketiranci stari od 60 do 69 let (3 %), medtem ko v vzorec nismo zajeli oseb starejših od 69 let.

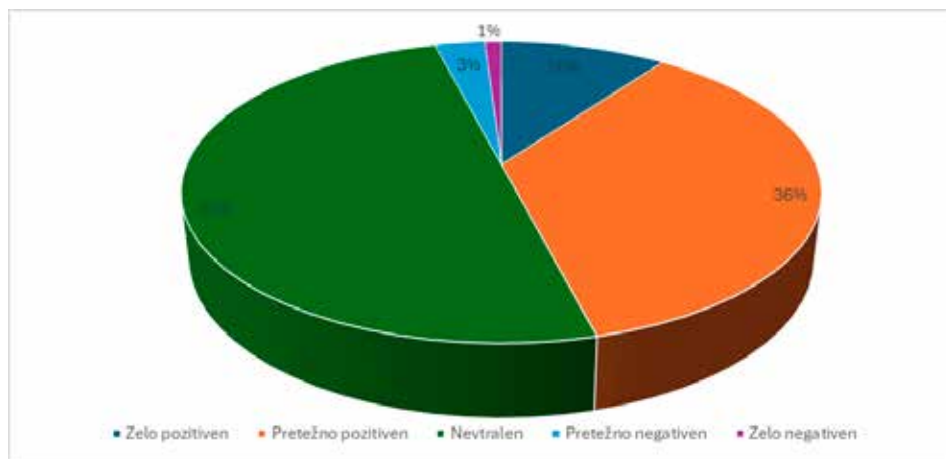
Anketiranci so prihajali iz celotne Slovenije. Največ jih je bilo iz JV Slovenije (55 %), Osrednjeslovenske regije (18 %), in Posavske regije (13 %). S 6-odstotnim deležem so sledili anketiranci iz Gorenjske, medtem ko so bili anketiranci iz drugih regij v vzorcu zajeti v manjšem deležu.

Anketiranci so imeli različno izobrazbo. Med njimi je bilo največ takih, ki so imeli zaključeno štiriletno srednjo šolo (37 %), sledili so anketiranci z zaključeno visoko šolo oz. prvo bolonjsko stopnjo (25 %) oz. višjo šolo (11 %). Z 10-odstotnim deležem so bili v vzorec vključeni anketiranci z zaključenim univerzitetnim študijem oz. drugo bolonjsko stopnjo. V vzorec pa smo zajeli tudi anketirance z zaključeno triletno poklicno šolo (5 %), z dokončano osnovno šolo ali manj (4 %) ter anketirance z znanstvenim magisterijem oz. doktoratom (8 %).

Rezultati in interpretacija

Najprej nas je zanimalo, ali anketiranci poznajo pojem trajnostni turizem. Pojem je poznalo 74 % anketirancev, pri čemer je 54 % anketirancev za pojem le slišalo, medtem ko niso imeli konkretnjših osebnih izkušenj. Preostanek anketirancev pa je bodisi bil del trajnostnega turizma kot turist bodisi poklicno delujejo na področju trajnostnega turizma.

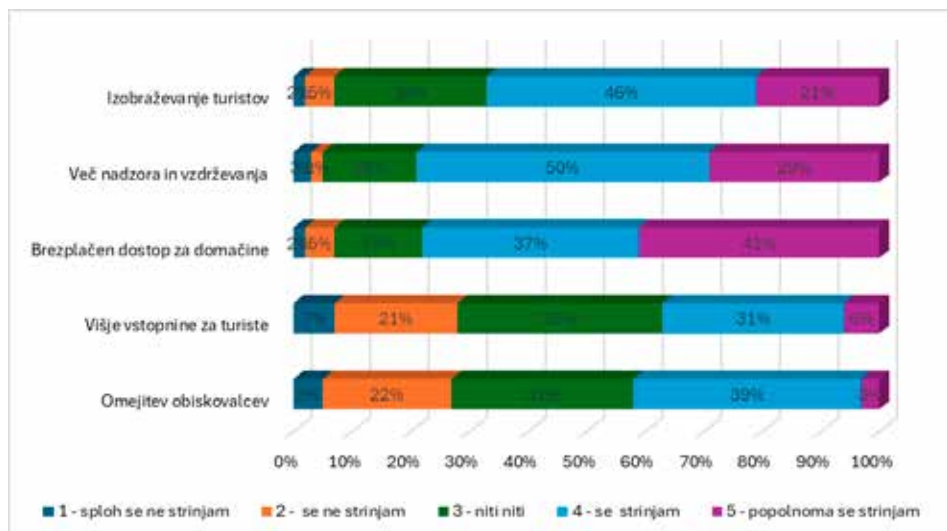
V nadaljevanju smo anketirance vprašali, kako ocenjujejo vpliv turizma na kakovost življenja v njihovem kraju (graf 1).

Graf 1: Vpliv turizma na kakovost življenja

Kot vidimo iz grafa 46 % anketirancev meni, da turizem v njihovem kraju na kakovost življenja vpliva pozitivno, medtem ko so ravno nasprotnega mnenja 4 % anketirancev. Pri tem kot ključne prednosti turizma navajajo večjo prepoznavnost kraja (64 % anketirancev), gospodarsko rast in nova delovna mesta (43 % anketirancev) ter izboljšanje infrastrukture (39 % anketirancev). Med negativnimi posledicami turizma pa anketiranci najpogosteje navajajo višje življenjske stroške (38 % anketirancev) ter prenatrpanost kraja (34 % anketirancev). Opažajo pa tudi uničevanje kulturne dediščine (18 % anketirancev) ter vpliv na tradicionalni način življenja (23 % anketirancev). Pri tem je pomembno, da 39 % anketirancev meni, da je ravnovesje med razvojem turizma in zaščito lokalne identitete dobro uravnoteženo.

Kljub relativno dobremu mnenju o turizmu in pozitivnemu vplivu le-tega na lokalno okolje, se je vprašanje o potrebnih ukrepih za trajnostno upravljanje kulturne dediščine izkazalo kot ustrezno (graf 2).

Graf 2: Potrebni ukrepi za trajnostno upravljanje kulturne dediščine

Kot vidimo iz grafa se 79 % anketirancev strinja oz. popolnoma strinja, da bi bilo potrebnega več nadzora in vzdrževanja, pri čemer 67 % anketirancev velik pomen pripisuje tudi izobraževanju turistov. Glede prej navedenih negativnih vplivov turizma pa ne prese- neča, da 42 % anketirancev podpira omejitev števila obiskovalcev ter višje vstopnine za obi- skovalce (37 %). Anketiranci so si tudi enotni, da bi domačinom morali omogoči brezpla- čen dostop do znamenitosti (78 % anketirancev se strinja oz. popolnoma strinja s trditvijo).

Za konec smo anketirance vprašali tudi, kako pogosto pri načrtovanju svoje turistič- ne potrošnje upoštevajo trajnostni vidik. 10 % anketirancev je odgovorilo, da trajnostni vidik upoštevajo vedno, še 33 % anketirancev pa trajnost vzame v obzir pogosto. Ostali anketiranci pri načrtovanju turistične potrošnje trajnost upoštevajo zgolj občasno (43 %) ali nikoli (14 %).

ZAKLJUČEK

Turizem je pomemben razvojni dejavnik, a brez skrbnega upravljanja lahko preobreme- ni okolje, skupnosti in infrastrukturo. Trajnostni turizem zato išče ravnovesje med okolj- skimi, družbenimi in ekonomskimi učinki ter spodbuja odgovorno vedenje obiskovalcev in ponudnikov.

Naša raziskava kaže, da je zavedanje o trajnostnem turizmu med prebivalci razmero- ma visoko, vendar je del znanja še površinskega značaja. Pojem trajnostnega turizma tako pozna 74 % anketirancev, od tega jih je 54 % zanj predvsem slišalo, medtem ko osebnih izkušenj nimajo (*odgovor na prvo raziskovalno vprašanje*).

Percepcije učinkov turizma so pretežno pozitivne, saj 46 % anketirancev ocenjuje, da turizem v njihovem kraju izboljšuje kakovost življenja. Pri tem kot koristi izpostavljajo večjo prepoznavnost kraja (64 %), gospodarsko rast in nova delovna mesta (43 %) ter iz- boljšanje infrastrukture (39 %). Med slabostmi navajajo višje življenjske stroške (38 %)

in prenatrpanost (34 %), opažajo pa tudi vpliv na tradicionalni način življenja (23 %) ter uničevanje kulturne dediščine (18 %) (*odgovor na drugo raziskovalno vprašanje*). Ne glede na vse pa 39 % anketirancev meni, da je ravnotežje med razvojem in zaščito identitete trenutno dobro.

Pri osebnih odločitvah del anketirancev trajnostne kriterije že upošteva, vendar to še ni konsistentna praksa, saj trajnost pri sprejemanju odločitev o turistični potrošnji vedno upošteva le 10 % anketirancev, medtem kot na drugi strani 14 % anketirancev tega ne jemlje v obzir (*odgovor na tretje raziskovalno vprašanje*).

Sklenemo torej lahko, da prebivalci trajnostni turizem v veliki meri poznajo, zato je zdaj na vseh deležnikih – podjetjih, potrošnikih, državi in družbi kot celoti – da to zavedanje prevedejo v še ambicioznejše ukrepe, prakse in odločitve.

LITERATURA

- Beton, K. (februar, 2023). Analiza vplivov turizma. <https://www.radolca.si/media/slo%20GREEN/ANALIZA%20vplivov%20turizma.pdf>
- Boz, A in Serçek, S. (2016). The role of tourism in regional development and its effects on economic development. *PROCEEDINGS E-BOOK II*, 41–47. https://www.researchgate.net/profile/Isil-Alkan-2/publication/315492815_Urban_Versus_Rural_A_Comperative_Investigation_on_Poverty_in_Turkey/links/58d26aba92851cf4f8f5e4c2/Urban-Versus-Rural-A-Comperative-Investigation-on-Poverty-in-Turkey.pdf#page=46
- Bregar, L. idr. (2005). Metode raziskovalnega dela za ekonomiste: izbrane teme. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Cencič, M. (2009). Kako poteka pedagoško raziskovanje: primer kvantitativne empirične neeksperimentalne raziskave. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Dimovski, V. idr. (2005). Metode raziskovalnega dela. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Eurostat (4. 8. 2025). Key figures on the EU in the world – tourism earnings. <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-eurostat-news/w/wdn-20250804-1>
- Eurostat (b. d.). Tourism introduced https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_introduced
- Eurostat. (14. 4. 2023). Tourism: €572 billion gross value added in the EU. Eurostat. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/wdn-20230414-1#:~:text=sector%2C%20the%20gross%20value%20added,in%20the%20%2075%20economy>
- Evropska komisija. (2024). *Metodologija in ozadje*. EU tourism Dashboard. <https://tourism-dashboard.ec.europa.eu/background-methodology?lng=sl&ctx=tourism>
- Grivec, M. (2009). Tržno komuniciranje in etično sporna dejanja ponudnikov na trgu. Magistrsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Ivanko, Š. (2007). Raziskovanje in pisanje del. Metodologija raziskovanja in pisanja strokovnih in znanstvenih del. Kamnik: Cubus image d.o.o.
- Kalin, J. (april, 2025). Ekonomski računi za turizem. Statistični urad Republike Slovenije. <https://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/8745>
- Kalton, G. in Vehovar, V. (2001). Vzorčenje v anketah. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Loborec, V. in Gajič, M. (2011). Ekonomika turizma. Zavod IRC, Ljubljana. https://www.skupnost-vss.si/impletum/docs/Skriti_dokumenti/Ekonomika_turizma-Loborec_Gajic.pdf
- Pernice, D. in Kuzhym, O. (maj, 2024). Turizem. Kratki vodnik po Evropski uniji. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/126/tourism>
- Statistics Explained. (2022). Tourism satellite accounts on Europe. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_satellite_accounts_on_Europe

- Tourism statistics (april 2025b). Nights spent abroad by EU residents: Luxembourg leads in nights per inhabitant. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics
- Tourism statistics (april 2025b). Tourism trips: Residents of Luxembourg, Belgium, Malta, Slovenia and the Netherlands made more foreign than domestic trips. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics
- Tourism statistics (april 2025c). Tourism expenditure: highest spending by German residents. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tourism_statistics
- Virant, T. (september, 2023). Zadovoljstvo lokalnega prebivalstva z razvojem turizma v notranjskem regijskem parku. Zaključna strokovna naloga visoke poslovne šole. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta. http://www.cek.ef.uni-lj.si/vps_diplome/virant2216.pdf
- Zelenika, R. (1990). Metodologija i tehnologija izrade znanstvenog i stručnog djela. Ljubljana: Partizanska knjiga.

